

Innst. 297 S

(2010–2011)

Innstilling til Stortinget fra justiskomiteen

Dokument 8:36 S (2010–2011)

Innstilling fra justiskomiteen om representantfor- slag fra stortingsrepresentantene Robert Eriks- son, Bent Høie, Trine Skei Grande og Per Sand- berg om en helhetlig gjennomgang av brudd på lovfestede rettigheter

Til Stortinget

Sammendrag

Stortingsrepresentantene Robert Eriksson, Bent Høie, Trine Skei Grande og Per Sandberg fremmet 16. november 2010 følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen innen utgangen av 2011 legge frem sak for Stortinget om brudd på lovfestede rettigheter.»

Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Jan Bøhler, Sigvald Oppebøen Hansen, Stine Renate Håheim, Thor Lillehovde og Tove-Lise Torve, fra Fremskrittspartiet, Hans Frode Kielland Asmyhr, Morten Ørsal Johansen, Åse Michaelsen og lederen Per Sandberg, fra Høyre, Bente Stein Mathisen og Anders B. Werp, fra Sosialistisk Venstreparti, Akhtar Chaudhry, og fra Senterpartiet, Jenny Klinge, viser til det fremlagte representantforslaget om en helhetlig gjennomgang av brudd på lovfestede rettigheter.

Komiteen viser til forslagsstillernes påpekning om at ordningen med lovfestede rettigheter har økt i omfang. Det har blitt et uoversiktlig sys-

tem av rettigheter, med den konsekvens at det stadig skjer lovbrudd. Flere eksempler på kritikkverdige forhold hvor rettigheter ikke blir innfridd, har fått store medieoppslag den siste tiden. Forslagsstillerne viser også til at det har kommet frem at mange offentlig ansatte, som skal veilede og gi informasjon om de lovfestede rettighetene, ikke har nødvendig kunnskap og oversikt med hensyn til hvilke rettigheter og regler som gjelder.

Komiteen mener som forslagsstillerne at å lovfeste en rettighet er et signal om prioritering. I et uoversiktlig system med mange lovfestede rettigheter kan imidlertid prioritering av hva som er viktigst, bli vanskelig. Det bør kunne stilles spørsmål om Kommune-Norge er blitt pålagt et uforsvarlig stort ansvar ved at stadig flere oppgaver blir lovpålagt. De viktigste individrettighetene kan fort bli skjøvet til side når kommunene må forholde seg til en uoversiktlig mengde av lovfestede rettigheter.

Komiteen er enig med forslagsstillerne i at lovfesting av rettigheter som ikke følges opp i praksis, svekker tilliten til offentlige myndigheter og politikere. Det er et tankekors at offentlige budsjetter blir underlagt stram og nøye styring, mens det å passe på at lovbrudd ikke skjer, ikke får den samme oppmerksomhet med hensyn til oppfølging og styring.

Komiteen er enig i Funksjonshemmedes Fellesorganisasjon (FFO) sin uttalelse i forbindelse med høringen, der de påpeker at når Stortinget gjennom lov pålegger kommunene oppgaver, så er det nødvendig å kontrollere og sikre at kommunene oppfyller disse oppgavene. På dette området bør en se på ulike kontrollmekanismer, herunder blant annet internkontrollsystemer med avviksmeldinger i tillegg til statlig tilsyn.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstre-

parti og Senterpartiet, mener forlagsstillerne tar opp et viktig tema. Det er på det rene at en står overfor utfordringer når det gjelder å sikre de eksisterende lovfestede rettighetene til personer med utviklingshemning eller funksjonshemning, og dermed denne gruppens rettssikkerhet. Dette har blant annet kommet frem gjennom media. Det er svært alvorlig at eksisterende rettigheter ikke innfris. En snakker her om noen av de mest sårbare gruppene i samfunnet vårt, og konsekvensen for dem som rammes av lovbruddene, kan være svært store. Flertallet mener de mange eksemplene på at lovfestede rettigheter ikke blir innfridd, viser at det også i tiden fremover vil være viktig å prioritere å bruke fellesskapets midler til å sikre det spleiselaget som velferdsstaten er. Bare gjennom å prioritere velferd fremfor skatteletter til de som har mye fra før, sikres det at folk får det de har rett til og behov for. Å prioritere velferd er avgjørende for å sikre at man ikke bare har rett, men også får rett. Flertallet vil også påpeke at tilstrekkelig finansiering av fellesgodene, både på statlig og kommunalt nivå, er avgjørende for at lovfestede rettigheter skal innfris.

Et annet flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, mener det også bør vurderes om Helsetilsynet og Fylkesmannen, som er de relevante tilsynsmyndigheter, bør gis sanksjonsmyndighet slik FFO og Norsk Forbund for Utviklingshemmede (NFU) etterlyser. Dette vil hovedsakelig gjelde rettigheter som følger av lov om sosiale tjenester mv. (sosialtjenesteloven) og lov om grunnskolen og den vidaregående opplæringa (opplæringslova). Når kommunene er gitt kommunalt selvstyre samtidig som enkeltindivider er gitt rettigheter, er det viktig at det finnes kontrollmekanismer og klageordninger som sikrer og påser at reglene følges, slik Stortinget har vedtatt.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre mener som forlagsstillerne at det er nødvendig å få en oversikt over hvilke lovfestede rettigheter som finnes, samt en oversikt over hvilke rettigheter som oftest brytes. Det vil i den forbindelse være viktig å se på hvilke tiltak som kan bidra til å sikre at rettighetene oppfylles i praksis.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet mener at brudd på lovfestede rettigheter åpner for en rekke uavklarte problemstillinger: Fungerer tilsynsapparatet godt nok? Har Norge for mange lovfestede rettigheter? Har man økonomi,

kompetanse og et apparat til å sikre håndhevelse og ivaretagelse? Hva slags sanksjonsmuligheter foreligger ved brudd på rettigheter? Hvilke rettssikkerhetsmessige utfordringer utgjør dette?

Disse medlemmer vil understreke at det er mange årsaker til at rettigheter ikke oppfylles i praksis. For det første vet ikke alle selv hvilke rettigheter de har. For den som har sammensatte behov, kan det være vanskelig å orientere seg i fragmenterte, kompliserte og vanskelig tilgjengelige regler. En annen årsak til at funksjonshemmede og kronisk syke ikke får sine lovfestede rettigheter i praksis, er manglende kunnskap og forståelse for den enkeltes behov og muligheter. En tredje årsak er at budsjettenssyn urettmessig blir benyttet som begrunnelse for avslag.

Disse medlemmer viser til FFO sin uttalelse i forbindelse med høringen 9. februar 2011, der det påpekes at deres erfaring er at manglende kompetanse både om regelverk og om behov, feiltolkning av regelverk, lokale regler og dårlig økonomi, gjør at funksjonshemmede og kronisk syke ikke får oppfylt lovfestede rettigheter. Dette fører også til at det er stor forskjell mellom kommunene når det gjelder praktisering av regelverket.

Disse medlemmer viser til at tilsyn med pålegg som reaksjon i mange tilfeller ikke er tilstrekkelig for å lukke de avvikene som fremkommer under tilsyn.

Disse medlemmer vil derfor understreke at det må iverksettes sanksjoner som i større grad enn i dag bidrar til at avvik lukkes.

Disse medlemmer mener det må få konsekvenser når kommuner ikke følger opp pålegg fra statlig tilsynsmyndighet, samt at det må vurderes nye og mer forpliktende tiltak for hvordan statlige tilsynsrapporter bedre kan følges opp av kommunene.

Disse medlemmer vil understreke viktigheten av at klageinstituttet og klageinstansenes myndighet innenfor velferdsretten ikke svekkes.

Disse medlemmer vil understreke at Velferds-Norge langt fra er en kollaps. Det er heller ikke slik at alle har rett på det de krever. Lovfestede rettigheter forutsetter klare kriterier for hvem som kan få innfridd rettigheten, og hvem som ikke har et rettmessig krav. Men en lovfestet rettighet skal innfris når en er kvalifisert for dette.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen innen utgangen av 2011 legge frem sak for Stortinget om brudd på lovfestede rettigheter.»

Merknader fra arbeids- og sosialkomiteen og helse- og omsorgskomiteen

Komiteens utkast til innstilling ble 16. mars 2011 oversendt arbeids- og sosialkomiteen og helse- og omsorgskomiteen til uttalelse. Arbeids- og sosialkomiteen opplyste i brev av 29. mars 2011 at de ikke hadde merknader og sluttet seg til justiskomiteens innstilling.

Helse- og omsorgskomiteen hadde i brev av 30. mars 2011 følgende merknad til innstillingen:

«Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti støtter forslaget om at regjeringen innen utgangen av 2011 legger fram en sak for Stortinget om brudd på lovfestede rettigheter. I høringsnotatet fra Helse- og omsorgsdepartementet til verdighetsgarantien, sendt ut 28. juni 2009, står det følgende:

'Rettighetstenkningen og kravet til brukermedvirkning har stadig utviklet seg innen helse- og omsorgstjenesten. Utviklingen har gått fra å betrakte brukeren som en passiv mottaker av tjenester, til å legge til rette for at brukeren er en aktiv, medvirkende mottaker av helse- og sosialtjenesten. Denne utviklingen gir mindre rom for standardiserte løsninger. Det stilles større krav til kommunene om å organisere sine tjenester tilrettelagt for individuelle løsninger ut fra den enkeltes grunnleggende behov.'

Dette er en utvikling disse medlemmer støtter. Det er avgjørende at kommunene organiserer sine tjenester bedre og opparbeider kunnskap om hvordan

rettighetene skal oppfylles. Videre er det behov for tiltak slik at utsatte grupper kan få assistanse slik at de kan klage på brudd på sine rettigheter, blant annet ved at pasient- og brukerombudene blir mer tilgjengelige. Disse medlemmer er enig i at det må vurderes om Fylkesmannen og Helsetilsynet bør gis sanksjonsmulighet.»

Forslag fra mindretall

Forslag fra Fremskrittspartiet og Høyre:

Forslag 1

Stortinget ber regjeringen innen utgangen av 2011 legge frem sak for Stortinget om brudd på lovfestede rettigheter.

Komiteens tilråding

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til representantforslaget og rår Stortinget til å gjøre slikt

v e d t a k :

Dokument 8:36 S (2010–2011) – representantforslag fra stortingsrepresentantene Robert Eriksson, Bent Høie, Trine Skei Grande og Per Sandberg om en helhetlig gjennomgang av brudd på lovfestede rettigheter – vedlegges protokollen.

Oslo, i justiskomiteen, den 5. april 2011

Per Sandberg
leder

Bente Stein Mathisen
ordfører

